



**Klass:** Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Hymenoptera (steklar), **Familj:** Crabronidae, **Släkte:** *Mimumesa*, **Art:** *Mimumesa atratina* (F. Morawitz, 1891) **Synonymer:** *Mimesa atratina* F. Morawitz, 1891

## Kännetecken

En 7–11 mm lång, spenslig, helsvart rovtstekel med långt skaftad bakkropp. Från det främre punktögat löper en köl som mynnar i en tvärgående köl som förbinder antennbaserna. Ansiktet har en tät, silverglänsande behåring. I släktet *Mimumesa* finns i Norden ytterligare fem arter som alla yttligt sett har ett mycket likartat utseende men kan skiljas åt på detaljer i utformningen av bukplåten bakom framhöfterna (epicnemium), form och punktering på honans s.k. pygidialfält på bakkroppens sista segment samt formen på hanens genitalier och antennleder. Förutom den ganska vanliga *M. dahlbomi* är alla mer eller mindre sällsynta. *M. atratina* är jämförelsevis storvuxen och med långt bakkroppsskaft. Arten kan bestämmas med exempelvis Lomholdt (1975–1976) eller Jacobs (2007).

## Utbredning och status

Artens kända totalutbredning omfattar stora delar av Europa och sträcker sig österut genom Ryssland till Korea och Japan. I Sverige är arten känd från Skåne norrut till Norrbotten men fynd saknas från flera landskap, särskilt i de västra och norra delarna av landet, och det tycks finnas en stor utbredningslucka mellan Gästrikland–södra Dalarna och norra Västerbotten. De flesta kända fyndplatserna finns i de centrala och östra delarna av Götaland och Svealand. De nordliga förekomsterna ansluter till förekomster i Finland och arten kan ha invandrat till Sverige från två håll, från söder respektive från nordost. Arten är känd från ett trettital någorlunda aktuella lokaler i Sverige. Lokalerna är dock glest fördelade och artens förekomster förmodligen kraftigt fragmenterade.

## Ekologi

Arten förekommer främst på varma, torra, sandiga lokaler, exempelvis i täckter, sandiga vägslänter, örtrika sandmarker och sanddyner. Arten kan dock även förekomma i stadsmiljöer, stationsområden och andra ruderatmarker. Bon anläggs i marken, gärna i anslutning till, eller under stenar (äldre uppgifter om att arten bor i död ved är felaktiga). Längs en utgrävd gång i marken anläggs ett fåtal celler som vardera förses med drygt 10 bytesdjur och ett ägg. Bytesdjuren, som utgör föda för larverna, består uteslutande av olika stritar (fam. Cicadellidae och Delphacidae), som honan i flykten transporterar till boet. Likt flertalet andra rovtsteklar är *M. atratina* ett typiskt högsommardjur som flyger under sommarmånaderna, från juni till augusti.

## Hot

Arten är främst funnen i sandområden och ofta i sandtäckter. Den pågående trenden med avslutande och efterbehandling av täckter minskar tillgången på lämpliga lokaler för arten, varför arten troligen minskar. Upphörd hävd och ökat atmosfäriskt kvävenedfall har också bidragit till att lämpliga, sandiga torrängsmarker växer igen.

## Åtgärder

---

Hänsyn till den biologiska mångfalden bör tas vid avslutning av täkter. Istället för efterbehandling och igenplantering av täkterna bör åtminstone de sydorierade sluttningarna, samt några tiotals meter breda zoner nedom dessa, lämnas orörda. Vidare bör merparten av uppväxande, skuggande träd röjas undan med jämna mellanrum. Sådana generella hänsynstaganden i avslutade täkter gynnar ett stort antal organismer, inklusive många rödlistade arter, som är knutna till öppna sandmiljöer. Vidare kan lämpliga sydvända, sandiga vägslänter göras mera permanent gynnsamma genom att bredda de trådfria kanterna runt vägarna till minst 5-10 meter på ömse sidor. Slänterna solexponeras då under en större del av dagen och kan upprätthålla reproducerande populationer av sandmarksdjur under en betydligt längre tid.

## Litteratur

---

- Bitsch, J., Dollfuss, H., Boucek, Z., Schmidt, K., Schmid-Egger, C., Gayubo S. F., Antropov, A. V. & Barbier, Y. 2001. *Faune de France. France et régions limitrophes. 86. Hyménoptères Sphecidae d'Europe occidentale. Volume 3.* - Fédération Française des Sociétés de Sciences Naturelles, Paris.
- Bjelke, U. & Ljungberg, H. (red.). 2012. *Rödlistade arter och naturvård i sand- och grustäkter.* - ArtDatabanken Rapporterar 10. Uppsala.
- Blösch, M. 2000. *Die Grabwespen Deutschlands. Sphecidae s.str., Crabronidae. Lebensweise, Verhalten, Verbreitung.* - Die Tierwelt Deutschlands. 71 Teil. Goecke & Evers, Keltern.
- Budrys, E. Digger-wasps of the genus *Mimumesa* Malloch (Hymenoptera, Sphecidae) of the USSR. - *Entomol. Rev.* 70, 99-106.
- Haeseler, V. Zum auftreten der Grabwespe *Mimumesa atratina* (F. Morawitz 1891) am Stadtrand von Oldenburg i.O. (Hymenoptera: Sphecidae). - *Drosera* 91, 85-92.
- Hellqvist, S., Abenius J. & Norén, L. 2014. Provinsförteckning för de svenska arterna i familjerna Ampulicidae, Sphecidae och Crabronidae (Hymenoptera). - *Ent. Tidskr.* 125, 77-94.
- Jacobs, H.J. 2007. *Die Grabwespen Deutschlands. Ampulicidae, Sphecidae, Crabronidae. Bestimmungsschlüssel.* - Goecke & Evers, Keltern.
- Lomholdt, O. 1975-76. *The Sphecidae (Hymenoptera) of Fennoscandia and Denmark.* - Fauna Entomologica Scandinavica vol. 4:1-2.. Scandinavian Science Press Ltd., Klampenborg.

## Författare

---

Sven Hellqvist 2015.